

נדרשת הידברות ישראלית-סינית לעצירת ההתדרדרות ביחסים בין המדינות

טוביה גרינג | 3 ביולי, 2024 | גיליון 1877

פורום סין-ערב לשיתוף פעולה (CASC) נערך השנה בסימן עשרים שנה להקמתו. במרוצת השנים הפך הפורום במה עבור סין להגברת השפעתה על מדינות ערב על חשבון ארצות הברית והמערב, אך במקביל, מדינות ערביות משפיעות עליה לאמץ עמדות קיצוניות בסכסוך הישראלי-פלסטיני. ההצהרה המשותפת בנוגע לסכסוך, שניתנה השנה על רקע המלחמה ברצועת עזה, היא החד-צדדית והעוינת ביותר לישראל עד כה ומשקפת את נקודת השפל אליה הגיעו קשרי סין-ישראל. כל עוד המלחמה בעזה תימשך והיריבות בין המעצמות תגבר, יתכן שסין תעדיף "להשתמש בישראל כמקל לחבוט באמריקאים", גם במחיר פגיעה ביחסים הדו-צדדיים בין המדינות. משום כך, על ישראל להגדיר בבירור לסין בדלתיים סגורות קווים אדומים ולקיים דיאלוג ישיר ופתוח עם ההנהגה הסינית, שתכליתו למתן את המגמות השליליות.

בסוף חודש מאי נערך בבייג'ינג פורום סין-ערב לשיתוף פעולה (CASC), העשירי במספר. הפורום מתקיים מאז 2004 בכל שנתיים בבייג'ינג ובבירה ערבית לסירוגין, במעמד שרי החוץ של סין ושל עשרים-ושתיים המדינות החברות בליגה הערבית ומזכיר הארגון. במקביל לפורום השנה נערך ביקור מדיני של מלך בחרין ונשיאי מצרים, תוניסיה ואיחוד האמירויות. המלחמה ברצועת עזה עמדה בראש סדר היום. [נאום הפתיחה](#) של נשיא סין, שי ג'ין-פינג, קרא לכנס וועידת שלום בינלאומית לסיום המלחמה והתחייב שסין תתרום לפלסטינים 500 מיליון יואן ושלושה מיליון דולר (כ-267 מיליון ש"ח). האירוע נחתם בשלוש הצהרות, שתיים הנוגעות לעבודת הפורום, והשלישית עוסקת ב"סוגייה הפלסטינית" וכוללת גינויים חד-צדדיים לישראל וארצות הברית לצד שבחים למדינות הערביות.

ב[הצהרה](#) סין ומדינות ערב "מגנות את התוקפנות של ישראל", מתנגדות להעברת אוכלוסייה בכפייה ודורשות ממועצת הביטחון לחייב את ישראל להפסקת אש. ההצהרה מגנה את ארצות הברית, שהטילה באפריל וטו על קבלת פלסטין כמדינה באו"ם, ותומכת בתביעה שהגישה דרום אפריקה נגד ישראל בגין רצח עם. "ככוח הכובש", נכתב, "ישראל אחראית לתנאים ההומניטריים הקשים בעזה". לדידם של סין ומדינות ערב, התנאי לשלום ויציבות אזוריים הוא "הפסקת כיבוש שטחה של מדינת פלסטין שבירתה מזרח ירושלים, רמת הגולן הסורית הכבושה ושטחי לבנון הכבושים". הצדדים גינו בניית "התנחלויות" ישראליות בפלסטין ובגולן

וקראו להקים מדינה פלסטינית על גבולות 1967 שמזרח ירושלים היא בירתה, תוך הכרה ב"זכות השיבה והפיצויים לפליטים הפלסטינים".

יודגש כי, אין בהצהרה אזכור ל-7 באוקטובר, לחטופים הישראלים שבידי חמאס או לעקורים הישראלים, לטרור, לאחריות חמאס והפלסטינים למלחמה, ולהתקפות איראן ושלוחותיה באזור. רמיזה לחמאס ניתן למצוא בהכרה באש"ף כנציג הפוליטי הבלעדי של הפלסטינים וקריאה לכל הפלגים הפלסטינים להתאחד תחת דגלו.

הלובי הערבי

ההטיה האנטי-ישראלית של סין אינה חדשה. למרות שמדיניותה המוצהרת היא לא לנקוט צד, בכל הנוגע לסכסוך הישראלי-פלסטיני "סין [תמיד עמדה](#) בצד של מדינות ערביות ומוסלמיות". מבחינת בייג'ינג, התמיכה בפלסטינים מבטאת את הקונצנזוס הבינלאומי ואינה באה על חשבון שיתוף הפעולה הכלכלי עם ישראל. היא מניחה שבכל מקרה להצהרות אין השפעה מעשית, ושההצבעות נגד ישראל באו"ם לא עוברות בזכות הווסט האמריקאי.

חשוב להבחין שההטיה האנטי-ישראלית של סין מגיעה גם מהצד הערבי. CASCF ציין השנה שני עשורים להיווסדו ב-2004. הוא קם כשלסין כבר היו פורומים דומים, שנוסדו בתחילת המאה עם מדינות מרכז אסיה ורוסיה (SCO), שבע מדינות דוברות פורטוגזית (Macao Forum), והאיחוד האפריקאי (FOCAC). אחרי CASCF נוספו פורומים נוספים עם מדינות מרכז אירופה ומזרחה (China-CEEC) ומדינות אמריקה הלטינית והקריביים (China-CELAC). מה שנראה כיוזמה סינית הגיע, למעשה, מהליגה הערבית. הליגה רצתה לחזק את התיאום של המדינות החברות בה מול הענקית הסינית בנושאי סחר, השקעות, ביטחון אזורי ופוליטיקה. עם השנים, רתמה בייג'ינג את הפורומים השונים והחלה להוביל אותם כפלטפורמה עיקרית "[להכוונה אסטרטגית](#)" לניהול היחסים שלה מול אותם אזורים.

על רקע היריבות האסטרטגית בין סין והמערב, שהתעצמה עם הפלישה הרוסית לאוקראינה, [אימצה](#) סין ב-2023 את המושג "הדרום הגלובלי" כדי לתאר את אותם אזורים שכוללים את המזרח התיכון וצפון אפריקה. כחלק מהמאמץ לשליטה על מרחב התודעה העולמי ("כוח השיח"), מינתה עצמה כ"קולו של הדרום הגלובלי", וכמי שעומדת לצד העולם הערבי, המוסלמי ואסופת "מדוכאי" הקולוניאליזם המערבי ההיסטורי. מפגשים דוגמת CASCF הפכו פלטפורמה מרכזית לשיווק סין כ"מעצמה מסוג אחר". בניגוד לארצות הברית ומדינות אירופה, סין טוענת שיש לה יחסים טובים עם כל הצדדים הניצים באזור, מעולם לא פלשה למדינות אחרות, איננה מתערבת בענייני פנים וזכויות אדם במדינות אחרות, ומספקת הזדמנויות לכליות ללא מניעים נסתרים ותנאים.

מניעים לא נסתרים קיימים: כדי ליהנות מהשפע שיש לה להציע, דורשת סין תמיכה ב"סוגיות הליבה" שלה, ובראשן טאיוואן, הונג-קונג, טיבט וזכויות אדם. סוגיית ש"י-ג'יאנג חשובה במיוחד, לאחר שבמשך שבע שנים ארצות הברית ובעלות בריתה מובילות בזירה הבינלאומית

גינזיים וסנקציות ל"פשעים נגד האנושות" ו"רצח העם" שסין מבצעת שם במיעוטים המוסלמיים. חותמת ה"חלאל" שניתנת במהלך CASCF מהמדינות המוסלמיות והפלסטינים - שמר גורלם מושווה לעתים קרובות לשל האויגורים - שומטת את הקרקע מתחת האשמות המערב. יתרה מכך, התמיכה של סין ומדינות ערב בתביעה נגד "הג'נוסייד" שמבצעת ישראל בפלסטינים מציגה את בעלת בריתה ארצות הברית, שמחמשת אותה, כצבועה, שלא באמת אכפת לה מזכויות אדם של מוסלמים - היא רק רוצה להכיל את סין.

אי יכולתו של הגוש הערבי לדבר בקול אחד מהווה אתגר בעיני סין, שכן העולם הערבי תדיר מפולג ומסוכסך. לפיכך, המכנה המשותף [הנמוך ביותר](#) לשיתוף פעולה הצהרתי-פוליטי בפורום הוא הסוגייה הפלסטינית. עוד בשנות החמישים [זיהתה](#) בייג'ינג את העוינות הערבית לישראל כאמצעי לרכוש חברים והשפעה על חשבון ארצות הברית (וברית המועצות). אומנם ישראל וסין כוננו מאז יחסים דיפלומטיים ב-1992, אך כל עוד הסוגייה נותרה בלתי פתורה סין ממשיכה את המסורת.

השדולה הערבית מצידה ניצלה זאת על מנת להגביר את הלחץ על ישראל, כשבכל שנתיים ההצהרות שיצאו מ-CASCF נגדה נעשו יותר ויותר בוטות. פרופסור דון מרפי [תיעדה](#) את ההתפתחות בספרה "עלייתה של סין בדרום הגלובלי". למשל, בפורום השלישי, שהתקיים ב-2008, נוספה לראשונה התייחסות ל"הפסקת הכיבוש", כולל בגולן ובלבנון; ב-2010, למרות [החששות הסיניים](#), ההצהרה דיברה על "התנחלויות" במזרח ירושלים; ב-2012 נוספה תמיכה בחברות פלסטיניות באו"ם ובאונסק"ו, וכן הלאה.

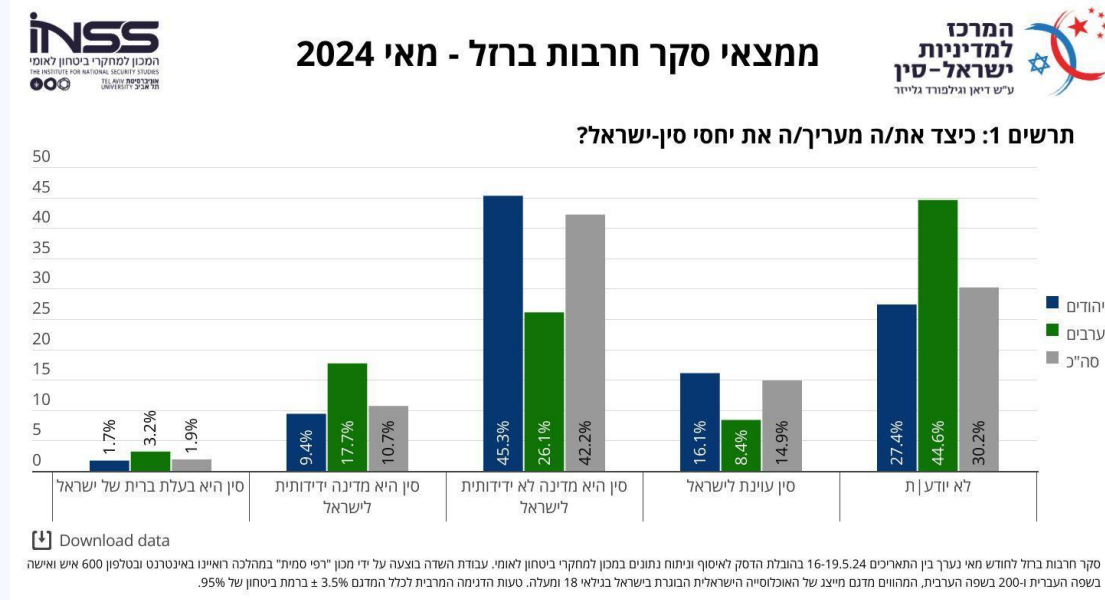
במלאות 20 שנה לפורום, ההצהרה האחרונה היא הקיצונית ביותר. בהינתן נקודת השפל אליה ישראל נדחקה מאז טבח ה-7 באוקטובר והמתקפות עליה משבע חזיתות, היא גם הצינית ביותר.

משמעויות והמלצות

הנחת היסוד הסינית שוגה בשני מובנים: ראשית, בנוגע לפתרון הסכסוך, לא רק הטרוריסטים של חמאס [משבחים](#) את בייג'ינג ונהנים [מהלגיטימציה](#) שהיא מספקת, אף "המתונים" בצד הפלסטינים מקשיחים את עמדותיהם הניציות נגד ישראל. "סין הולכת להוביל את העולם", כפי [שאמר](#) ב-2021 חבר הוועד המרכזי של פת"ח עבאס זכי, הממונה על הקשרים עם מדינות ערב וסין. זכי מאמין שהמחנה הסיני המתהווה עומד בצד הפלסטיני: "אם מחר נחליט להיות עקשנים, ולדרוש מהנהר ועד לים, זה יהיה בסדר מבחינת [הסינים]. אבל הם מכירים אותנו, ויודעים שאיננו אובדניים, ושאלנו רוצים לגרום לישראל לבלוע את הרעל טיפה אחת בכל פעם".

שנית, גם האינטרסים הכלכליים הענפים שיש לסין מול ישראל עומדים למבחן. בזמן ש-CASCF התקיים, המחבר ביקר בבייג'ינג כחלק ממשלחת של מרכז גלייזר למדיניות ישראל-סין, במהלכו נפגשה המשלחת עם מכוני מחקר, אקדמאים ופקידים. הוצג בפניהם את השינוי לרעה בדעת הקהל הישראלית כלפי סין במהלך המלחמה. לפי סקר Pew ב-2019, ישראל

הייתה בין חמש המדינות הפרו-סיניות ביותר בעולם, עם 66% דעה חיובית ורק 25% דעה שלילית. [סקר](#) של ה-INSS שנערך במאי מראה כי רוב הציבור הישראלי (54%) מחשיב כיום את סין כמדינה לא ידידותית (42%) או אף עוינת (12%) לישראל. רק מיעוט קטן (15%) תופס את סין כמדינה ידידותית או בעלת ברית של ישראל.

למשמע הנתונים העגומים, המסר המשותף לחוקרים הסינים, שגם ביקשו שהמשלחת תיקח עימה לישראל, הוא שסין "ניטרלית" במלחמה הנוכחית, והיא עדיין מעוניינת ביחסים עם ישראל. בין דבריהם השתמע שההתייחסות ל"ניטרליות" אינה מתארת את המציאות, אלא מבטאת רצון של סין לא לפגוע בקשר יותר ממה שנפגע עד כה. משהבינו השותפים לשיח כיצד עמדת ארצם מחבלת בקשרים ההיסטוריים בין העמים, הוסיפו בפסימיות שכל שהמלחמה תימשך והיריבות עם ארצות הברית תסלים, תמשיך בייג'ינג "להשתמש בישראל כמקל לחבוט באמריקאים, כפי ש"ארצות הברית משתמשת באוקראינה נגד סין", לדברי חלקם.

גם לישראל יש אינטרס לשמר את מה שניתן מהיחסים עם סין, אך אין זה אומר שעליה לקבל בברכה את תפקיד המקל. השלב הראשון "בבניית רצפה" הוא בהגדרת קווים אדומים, פעולה שסין [מצטיינת בה](#) כשזה מגיע ל"אינטרסי הליבה" שלה. מניסיון של מדינות קטנות אחרות, על ישראל להימנע מצעדים שיפגיעו את הסינים ומהתנצחויות פומביות. יתכן שמסיבה זו, ראש הממשלה בנימין נתניהו ושר החוץ ישראל כ"ץ לא הגיבו לעמדה האנטי-ישראלית שביטאה סין מתחילת המלחמה, אבל לא מסייעת העובדה שטרם דיברו עם מקביליהם בסין. חשוב גם שנציגים סינים יגיעו לישראל. מאז תחילת המלחמה, רק פקיד סיני אחד ביקר בארץ, ולדברי בני השיח של משלחת מרכז גלייזר, "אזהרת מסע" שהוציאה בייג'ינג מונעת מעובדי ממשל סינים וחוקרים לבוא ארצה.

שיחת טלפון בין שי ג'ין-פינג לנשיא יצחק הרצוג, למשל, שבמסגרתה יוצגו בחיוב את הקשרים בין העמים, תכלול קריאה לשחרור החטופים, ותובע אמפתיה גם לסבלם של האזרחים

בישראל, עשויה לשפר את תדמיתה של סין מבלי שתעלה לה דבר מול העולם המוסלמי. כן היא תאותת לזרועות החוץ והתעמולה הסיניים למתן את גישתם הלעומתית.

המזרח התיכון נמצא בצומת מכריע בין מלחמה כוללת בלבנון והתלקחות אזורית לבין נורמליזציה ישראלית-סעודית וארכיטקטורה ביטחונית חדשה נגד "ציר ההתנגדות" של איראן. אם בייג'ינג אכן מעוניינת בשימור יחסיה עם ישראל, ביציבות אזורית ובתפקיד רלוונטי ב"יום שאחרי", היא צריכה להתחיל לדבר עם ישראל - ולא רק על אודותיה.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט